

24.11.2022

Maa- ja metsätalousvaliokunta
Eduskunta
MmV@eduskunta.fi

VNS 8/2022 vp

Lausunto koskien Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko

SLC kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston huoltoselonteosta. SLC pitää huoltovarmuusselontekoa perusteellisena ja kattavana ja toteaa että se, antaa hyvän kuvan Suomen huoltovarmuudesta. Kokonaisuudessaan Suomen huoltovarmuus on hyvällä tasolla, mutta kehittämistarpeita on kuten selonteossa todetaan. SLC:n lausunto keskittyy elintarviketuotantoon kestävyiden ja puupolttoaineiden riittävyyden parantamiseen.

Elintarviketuotanto

Selonteossa todetaan, että yhteiskunnan kriisitilanteissakin huoltovarmuuden lähtökohtana on markkinaehtoinen toiminta, ja että markkinatoimijoiden kyky sopeutua häiriöihin ja turvata toimintansa jatkuvuus määrittää kriittisen tuotannon ja palveluiden kriisinsietokyvyn. Huoltovarmuus rakentuu pitkälti kriittisillä sektoreilla toimivien yritysten kyvystä reagoida poikkeusoloihin, sietää kriisi- ja häiriötilanteita sekä palautua niistä nopeasti. Lisäksi selonteossa todetaan, että kannattava alkutuotanto on elintarvikehuollon perusedellytys.

SLC toteaa selonteon mukaisesti, että Suomen huoltovarmuuden toimintamallin rakenne ja toiminta on hyvä. Joitakin erittäin merkittäviä puutteita on kuitenkin havaittu jo vuonna 2021, ja ne ovat pahentuneet huomattavasti Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan jälkeen. Maatalouden kustannukset ovat nousseet erittäin voimakkaasti 2021 jälkeen. Erityisesti energian, polttoaineiden ja lannoitteiden hinnat ovat nousseet. Suomen huoltovarmuus perustuu markkinoiden toimintaan ja ketjun hinnanmuodostuksen vakauteen, niin että ketjun kaikki toimijat voivat saada tuotantokustannuksensa katettua. Covid 19-pandemia ja sen jälkeen Venäjän Ukrainaan kohdistama hyökkäys ovat paljastaneet elintarvikeketjun heikkouksia.

Suomessa kotieläintilojen rehuhinnat ovat nousseet jyrkästi, kun taas eläintuotteiden kuten maidon, lihan ja munien hinta on noussut hyvin hitaasti. Kun eläintuotteiden tuottajahinnat ovat nousseet kohtuullisen nopeasti monissa muissa EU-maissa, tuottajahintojen nousu Suomessa on ollut erittäin hidasta. Tärkein syy tähän on Suomen erittäin keskittynyt vähittäiskauppa, jossa kahden suurimman ketjun markkinaosuus lähestyy 85 prosenttia. SLC katsoo, että vähittäiskaupan keskittyminen ja ylivoimainen neuvotteluasema heikentävät Suomen huoltovarmuutta, kun alkutuottajat eivät saa kotieläintuotannon kustannusten nousuja katettua riittävän nopeasti.

Vaikka kilpailulainsäädäntömme kieltää lähes kaikenlaisen markkinayhteistyön yksittäisten maanviljelijöiden ja pienempien elintarvikkeiden jalostajien välillä, sama lainsäädäntö antaa kymmenille alueellisille osuuskaupoille ja sadoille yksityisille kauppiaalle mahdollisuuden

keskittää ostoksensa vapaasti yhteisten keskuskauppojen kautta. Tämän seurauksena kahdella suurimmalla vähittäiskauppakettijalla on määräävä markkina-asema. Tilanne on mahdollista muuttaa kilpailulainsäädännön kautta.

SLC esittää, että huoltovarmuuden kehittämislinjausten toimenpideluetteloon lisätään alkutuotannon kannattavuuden parantaminen.

Puupolttoaineiden riittävyys

Selonteossa todetaan, että fossiilisten polttoaineiden ja turpeen käytön väheneminen lisää erityisesti puupolttoaineiden kysyntää, vaikka kaukolämmöntuotannossa investoidaan polttoon perustumattomiin lämmöntuotantomuotoihin, kuten lämpöpumppuihin. Suomessa puupolttoaineet pohjautuvat pitkälti puunjalostuksen ja hakkuiden sivuvirtoihin ja tähteisiin. Tavoitteena on lisätä erityisesti pienpuuhakkeen saatavuutta nuoren metsän hoitokohteilta.

Suomessa meillä on hyvät mahdollisuudet lisätä puupolttoaineiden käyttöä. SLC kuitenkin katsoo, että nykyisen EU-komission Green deal ja Fit for 55 ohjelmien tietyt lakihankkeet, kuten esimerkiksi Ennallistamisasetus, RED III ja Taksonomia-asetus, voivat merkittävästi rajoittaa meidän mahdollisuutemme lisätä erityisesti pienpuuhakkeen tarjontaa. Tätä riskiä ei ole huomioitu kappaleessa 2.3 joka käsittelee keskeiset huoltovarmuuteen vaikuttavat EU-hankkeet.

SLC ehdottaa, että maa- ja metsätalousvaliokunta lausunnossaan huomioi tiettyjen EU-hankkeiden riskit meidän puupolttoaineiden ja aivan erityisesti pienpuuhakkeen saatavuuteen liittyen.

Kunnioitettavasti,

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.

Mats Nylund
Puheenjohtaja